

Юлія Савчук,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальність 061 Журналістика,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
Науковий керівник –
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри журналістики,
заступник декана факультету філології і журналістики
з наукової роботи та міжнародного співробітництва
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
Олеся Мединська

МЕДІАТИЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ В ОНЛАЙН-ПРОСТОРІ

У контексті сучасної інформаційної доби медіа перетворилися з простих трансляторів новин на потужні інститути впливу, здатні формувати уявлення про соціальну реальність. Популярність соціальної тематики пояснюється як глибокими трансформаціями в українському суспільстві, так і високим рівнем соціального запиту на достовірне висвітлення актуальних питань. Завдяки медіа соціальні проблеми потрапляють у фокус громадського обговорення, привертають увагу влади та експертного середовища. У цьому контексті дослідження медіатизації соціальної проблематики в онлайн-просторі є актуальним.

Соціальна проблематика як складова медіаконтенту була об'єктом дослідження О. Лаврик, В. Іванова, О. Чекмишева, В. Різуна, В. Сердюка, І. Мащенко, К. Шендеровського, А. Топчія, Т. Семигіної. Соціальний дискурс у медіа представлений у працях Д. Климанської, С. Копійки-Коваленко, М. Корнієнко, О. Меди, О. Ткаченко. Медійний імідж соціальної проблеми окреслила Д. Климанська [3, с. 26]. Тенденції висвітлення соціальних проблем в онлайн-просторі вивчали дослідники О. Мединська та М. Мединський.

Мета наукової розвідки – проаналізувати особливості медіатизації соціальних проблем в онлайн-виданні «LB.ua».

Хронологічні межі дослідження – січень-березень 2025 року.

Соціальну проблему визначають як «ситуацію, несумісну з цінностями значного числа індивідів, які стверджують, що необхідно діяти з метою зміни

цієї ситуації» [2, с. 44]. Варто зазначити, що соціальні проблеми можуть порушувати інтереси як значної частини людства, так і окремих або декількох соціальних систем. Соціальні проблеми можуть поширюватися на різні сфери життєдіяльності суспільства. Це можуть бути проблеми, що охоплюють соціально-економічну, соціально-політичну, духовну або власне соціальну сфери життєдіяльності людей [5, с. 10].

У науковому дискурсі функціонує така класифікація соціальних проблем:

1. *Індивідуальні, сімейні, організаційні.* До цього типу входять проблеми, пов'язані зі слабким фізичним здоров'ям, пригнобленням, самотністю індивідів, їх соціальною ізоляцією.

2. *Соціально-екологічні* (охорона навколишнього середовища, забруднення великих промислових центрів, екологічні катастрофи).

3. *Соціально-економічні проблеми,* що пов'язані з рівнем життя населення, його споживчим бюджетом, існуванням у структурі суспільства малозабезпечених сімей та сімей, що живуть за межею бідності, з потребами багатодітних і молодих сімей, із безробіттям населення.

4. *Соціально-побутові.* До цієї групи відносяться проблеми, пов'язані із забезпеченням сімей житлом, умовами проживання, з матеріальними труднощами багатодітних і молодих сімей, державною системою допомоги малозабезпеченим сім'ям.

5. *Проблеми соціальної стратифікації.* Соціальне розшарування, нерівність у суспільстві веде до розділення суспільства на «вищі» та «нижчі» класи і верстви, до економічної експлуатації, технократичної маніпуляції.

6. *Проблеми поведінкового функціонування індивідів, груп, спільнот* – аспекти девіантної поведінки, соціальних відхилень, наркоманії, алкоголізму, соціальної аномалії тощо.

7. *Проблеми символізування і моделювання світу.* Вони можуть виражатися в неадекватних формах, недоліку честі й моралі, високій самоповазі, недосяжних життєвих цілях, а звідси – у відчуженні, соціальних забобонах, в антилюдських цінностях.

8. *Проблеми комунікації, інформаційного забезпечення, нормативних оцінок і пізнавальних здібностей.*

9. *Проблеми структур влади.* Від дій, програм, режиму влади залежить соціальна напруженість і стабільність у суспільстві, активність населення [4, с. 28].

Під час дослідження ми проаналізували соціальний контент онлайн-видання «LB.ua». За січень-березень 2025 року опубліковано 119 матеріалів

соціальної проблематики. Варто зазначити, що за моніторинговий період артикулюються проблеми вразливих груп населення.

У Законі України «Про соціальні послуги» зазначено, що «вразливі групи населення – це особи/сім'ї, які мають найвищий ризик потрапляння у складні життєві обставини через вплив несприятливих зовнішніх та/або внутрішніх чинників». До чинників, що зумовлюють складні життєві обставини, належать: «перебування у важких природних умовах, захворювання (стан здоров'я), функціональна обмеженість, вік (похилий, дитячий, молодий), відсутність належної зайнятості, соціальна виключність, відсутність мережі соціальної підтримки, соціально-правова незахищеність, невідповідні соціальним умовам освіта та професія» [1, с. 8]. Вразливими верствами населення є люди з інвалідністю, особи, що втратили годувальників, громадяни похилого віку, діти та молодь, малозабезпечені сім'ї, особи, уражені ВІЛ/СНІД, постраждалі внаслідок Чорнобильської катастрофи, представники нацменшин та корінних народів, безпритульні, працівники-мігранти, жертви радянського режиму, ветерани війни, біженці, внутрішньо переміщені особи, учасники АТО, російсько-української війни, колишні в'язні російського полону, особи, які проживають на тимчасово окупованих територіях тощо.

За аналізований період в онлайн-виданні «LB.ua» порушуються проблеми внутрішньо переміщених осіб, біженців, громадян, які проживають на тимчасово окупованих територіях, людей з інвалідністю, пенсіонерів, осіб, які зазнали сексуального насильства. Кількісне співвідношення матеріалів соціальної тематики відповідно до вразливих груп населення представлено у таблиці 1.

Таблиця 1. Кількісне співвідношення матеріалів соціальної тематики відповідно до вразливих груп населення

<i>Вразливі групи населення</i>	<i>Кількість матеріалів</i>			<i>Разом</i>
	<i>Січень</i>	<i>Лютий</i>	<i>Березень</i>	
Внутрішньо переміщені особи	5	4	2	11
Біженці	6	9	2	17
Громадяни, які проживають на тимчасово окупованих територіях	15	15	10	40
Люди з інвалідністю	5	4	5	14
Громадяни пенсійного віку	3	1	2	6
Особи, які зазнали сексуального насильства	—	6	5	11
Усього	34	39	26	119

На основі проведеного кількісного аналізу, відображеного в таблиці, можна зробити висновок про нерівномірний рівень уваги онлайн-медіа до різних вразливих груп населення. Визначені теми суттєво варіюються як за частотою згадувань, так і за контекстом подачі.

В аналізованому онлайн-виданні пріоритетними є теми, присвячені громадянам, які проживають на тимчасово окупованих територіях, що представлені у 40 матеріалах із відсотковим еквівалентом 33,6 %. Актуалізуються такі соціальні проблеми цієї категорії осіб, як *масове викрадення дітей із ТОТ* («Росія планує вивезти 5000 дітей з Луганщини», 07.01.2025; «Росія планує вивезти дітей із ТОТ Запоріжжя у так звані «табори виховання», 17.03.2025; «Окупанти примусово вивезли 39 дітей із тимчасово окупованих територій Херсонщини до Росії», 31.03.2025); *примусова мобілізація українців із ТОТ до російської армії* («Російські окупанти на тимчасово окупованих територіях України проводять рейди на підприємствах, примусово мобілізуючи місцевих мешканців до армії РФ», 24.03.2025); *використання цивільного населення на тимчасово окупованих територіях у якості «живого щита»* («Російські окупанти використовують цивільні будівлі з дітьми для розміщення своїх військовослужбовців, роблячи з них «живий щит», 07.02.2025).

Проблеми внутрішньо переміщених осіб висвітлюються у 11 матеріалах із відсотковим еквівалентом 9,24 %. Найчастіше порушуються питання соціального захисту цієї категорії осіб («ВПО зможуть отримати субсидію на оренду житла лише за умови наявності офіційного письмового договору оренди», 27.01.2025; «Значні пошкодження житлового фонду України через війну, і виділення додаткових €150 млн для надання житла ВПО і компенсацію за втрачену домівку», 02.02.2025; «Неврахування реальних обставин життя ВПО та мешканців окупованих територій у прийнятті законодавчих рішень», 05.02.2025; «Міністерство соціальної політики України оновило перелік товарів та послуг, які звільняються від оподаткування, щоб спростити надання гуманітарної допомоги військовим та внутрішньо переміщеним особам», 05.02.2025; «Держава не підтримує переселенців після втрати дому», 10.02.2025).

Проблеми людей з інвалідністю висвітлюються у 14 матеріалах, що становить 11,7 % від загальної кількості. В аналізованому онлайн-виданні порушуються питання *реформування інтернатних, психоневрологічних закладів, переходу від інституційного догляду людей з інвалідністю до служб підтримки у громаді, стигматизації щодо осіб із ментальними порушеннями, несприйняття слухопротезування через стигму* («Десятки

тисяч людей з інвалідністю в Україні залишаються «невидимими» для суспільства, проживаючи в інтернатних закладах», 20.02.2025; «“Не хочу слухового апарата, я молодий”. Військові уникають слухопротезування, хоч це безкоштовно», 11.03.2025); *проблемні аспекти роботи експертних команд з оцінювання повсякденного функціонування, надання статусу інвалідності* («Нова система оцінки інвалідності виявилася неефективною та створила додаткові труднощі для пацієнтів», 12.03.2025; «Поширення хибної думки, що будь-яке видалення органу автоматично веде до встановлення інвалідності – У МОЗ пояснили, в яких випадках відсутність органу є підставою для статусу інвалідності», 12.03.2025).

Проблеми захисту прав біженців представлені у 17 публікаціях (14,29 %) («Фіцо заявив, що може скоротити або скасувати пільги для українських біженців», 09.01.2025; «Фіцо поширює ненависть до українців та намагається позбутись української діаспори», 10.02.2025; «Через відсутність безпеки та адаптацію в Європі зменшиться повернення українців», 24.02.2025; «У Білому домі заперечили позбавлення тимчасового захисту близько 240 тисяч українців», 06.03.2025).

Проблеми сексуального насильства та домагань, зокрема сексуальних злочинів військових РФ на ТОТ актуалізуються в 11 публікаціях (9,24 %) («Режисера Олександра Балабана відсторонили від роботи в КНУКіМ через домагання і неетичні висловлювання», 03.02.2025; «КМДА відмовилась відсторонити Білоуса з посади», 05.02.2025; «Троє закарпатців згвалтували 14-річну дівчинку та отримали реальні терміни», 07.02.2025; «Режисера Андрія Білоуса повернули попри звинувачення у харасменті», 14.03.2025; «Застосування сексуального насильства з боку російських військових на окупованих територіях України», 14.03.2025).

Проблеми пенсіонерів висвітлюються у 6 матеріалах (5,04 %) («У 2025 році застосовуватимуть обмежуючі коефіцієнти на найбільші пенсії», 04.01.2025; «В Україні з 1 березня проведуть індексацію пенсій», 25.02.2025; «Майже 14,5 млн українців скористалися “Зимовою єПідтримкою”», 03.03.2025; «У березні понад 10 млн українців отримують збільшені пенсії, – Зеленський», 05.03.2025; «Шмигаль: цього місяця проіндексували пенсії – на 11,5% для 10 млн українців. Всі пенсії за березень вже виплачено», 25.03.2025).

Отже, у результаті проведеного дослідження ми з’ясували, що соціальна проблематика займає чільне місце в контенті інтернет-видання «LB.ua». Водночас констатуємо, що за моніторинговий період актуалізувалися проблеми тільки таких соціально вразливих груп населення,

як внутрішньо переміщених осіб, біженців, громадян, які проживають на тимчасово окупованих територіях, людей з інвалідністю, пенсіонерів, осіб, які зазнали сексуального насильства. Соціальні проблеми висвітлювалися регулярно, охоплюючи спектр тем – від сексуального насильства/домагань та воєнної міграції до проблем ВПО і людей, які проживають на ТОТ.

Список використаної літератури

1. Караман О. Л., Юрків Я. І. Вразливі категорії населення як об'єкт соціальної роботи в громаді. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2019. № 6 (329). Ч. 1. С. 5–11. URL: <https://surl.li/yaouph>
2. Кацьора О. В. Соціологічна інтерпретація соціальних проблем. Науково-теоретичний альманах «Грані». 2020. № 6-7. Т. 23. С. 44. URL: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1528/1506>
3. Мединська О. Я., Мединський М. І. Соціальні проблеми в онлайн-виданнях «Українська правда» та «20 хвилин». *Образ*. 2019. Випуск 1 (30). С. 25–34. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/13747/1/medynska_Soz_problem.pdf
4. Парфанович І. І. Соціальна діагностика. Курс лекцій. Тернопіль, ТДПУ, 2009. 182 с.
5. Шундя А. О. Соціальні проблеми сучасної молоді. Умань: УДПУ, 2022. С. 9–10. URL: <https://surl.li/gcfpxx>
6. LB.ua. URL : <https://lb.ua/>